

Kroniky a kronikáři města Miletína

Miletínská historie bezprostředně souvisí se jmény badatelů, jakými byli Josef Springer, Jan Nepomuk Lhota nebo Josef Ladislav Jandera. Z jejich usilovné práce vzešly dvě publikované monografie a rozsáhlé rukopisné dílo, které stává nejen na dochovaných archivních pramenech, ale především na zápiscích a sebraných zprávách miletínských lidových písmáků a kronikářů. A právě osoby a dílo nejvýznamnějších z nich má přiblížit následující seriál.

3. Jan Arnold

Co psát o statečném obrozenci, obětavém dobrodinci a mecenáši mládeže a oblíbeném duchovním Janu Arnoldovi, abych znovu neopakoval to, co řada jiných přede mnou? Snad jen zaměřit se pro tentokrát na jeho rukopisné dílo a kronikářskou činnost a dotknout se jeho vztahu k historii a k Miletínu.

Jan Křtitel Vincenc Arnold (v matrice Arnolt, jméno Eduard přijal až později, patrně v souvislosti se vstupem do služeb církve) se narodil 24. ledna 1785 v Mnichově Hradišti (některá literatura uvádí chybně 14. leden) jako nejstarší syn krejčího Jana Arnolda a jeho manželky Anny, rozené Roudnické. Ve zralém věku uváděl, že v ten samý den byly do Mnichova Hradiště z Valdíc převezeny ostatky Albrechta z Valdštejna. Možná právě tato událost tedy u Jana Arnolda vzbudila kromě mnoha šlechtických zálib také zájem o historii. A nic na tom nemění ani fakt, že k translaci Valdštejnových ostatků z valdické Kartouzy do hradištského zámku došlo toho roku ve skutečnosti až na počátku března.

Arnoldova matka byla dcerou hradištského purkmistra, v rodině tedy nechyběly prostředky na to, aby malý Jan mohl studovat. Ve dvanácti letech nastoupil na piaristické gymnázium v Mladé Boleslavi, později přešel do Prahy. V roce 1804 pak započal teologická studia v Litoměřicích, kde byl také v srpnu 1807

vysvěcen na kněze. Krátce poté byl jmenován kaplanem v Turnově. Zde působil do roku 1811 a ze svého prvního místa odcházel s těžkým srdcem: v Turnově se mu dařilo, již v té době mj. připravoval skupinu nadaných školáků k dalším studiím, mezi nimiž vynikl zejména pozdější český spisovatel František Bohumil Tomsa.

Čtyři roky působil jako lokalista na Hrubé Skále a dalších šest již v královéhradecké diecézi jako farář ve Slatinách na Jičínsku. Malé příjmy z této farnosti a nutnost podporovat své tři mladší bratry jej však přivedly k tomu, že přijal

nabídku Ignáce Josefa Falge, pána na Miletíně, Lomnici a Čisté. A tak mohl být Jan Arnold o miletínské pouti 24. března 1822 slavnostně uvítán v novém působišti a v místě, které se mu mělo vryt hluboko do srdce.

Na první léta v Miletíně si Arnold nemohl stěžovat. Po neoblíbeném Ignáci Pacákovi přišel na miletínskou faru dobrý hospodář, který se snažil lidem pomáhat za všech okolností. Přízeň mu projevoval rovněž zámecký pán: Arnold tak mohl prosadit řadu pozitivních změn, zejména ve škole, kde zajistil zřízení druhé třídy a obstarání pomocníka kantorovi Josefu Žabovi. Vzdělávání mládeže bylo Arnoldovou prioritou. Podobně jako dříve v Turnově si i v Miletíně vybíral schopné a nadané žáky, které s pomocí svého kaplana

Antonína Černého učil německy a připravoval k přijímacím zkouškám na gymnázium. Výsledek jeho úsilí je nám v Miletíně dobře známý.

Plodné období však bohužel netrvalo dlouho. Majitel panství Ignác Josef Falge neunesl předčasnou smrt své manželky a v září roku 1825 spáchal sebevraždu. Miletín převzal jeho syn a dědic, dvaadvacetiletý Ignác Václav, mladík sice vzdělaný, ale snadno ovlivnitelný, který se stal na dlouhou dobu nástrojem intrik a skrytých zájmů zámeckých úředníků a lidí ze svého okolí. A tyto zájmy byly bohužel často obráceny také proti Janu Arnoldovi, který si na jednání s úředníky nikdy moc nepotrpěl. Ze strany nové miletínské vrchnosti tedy rychle ubývalo vstřícnosti a ze strany direktora a panských úředníků přibývalo překážek a ústrků. O to víc si Arnold vážil přízně sousední poličanské vrchnosti, Františka Cecinkara z Bírnice.

Téměř dvanáct let žil farář Jan Arnold v napjatých vztazích s patronem svého kostela. Miletín si však přesto zamiloval a byl hrdý na úspěch svých žáků. Schválnosti ze strany vrchnosti však narůstaly. Podle kaplana Roštlapila byl Arnoldovi nejen odpírán plat, ale dokonce zničena farská zahrada a podpálena hospodářská stavení. V říjnu 1837 pak pohár přetekl. Jan Arnold byl jednoho dne cestou z kostela veřejně zostuzen, pomluven a nařčen z cizoložství. Pomluva byla smyšlená a účelově připravená, a výsledek následného vyšetřování také mluvil ve farářův prospěch, avšak Arnoldovi nepřátelé dosáhli svého: po té ostudě a přestálém skandálu se Jan Arnold rozhodl odejít do předčasné penze. K poslednímu březnu 1838 složil svůj úřad a odjel do Jesenného na Semilsku, kde působil bratr Emanuel Arnold jako správce statku. Odtud se pak po několika měsících odstěhoval do Prahy.

V Praze začal Jan Arnold žít svůj nový život. Aktivně se účastnil

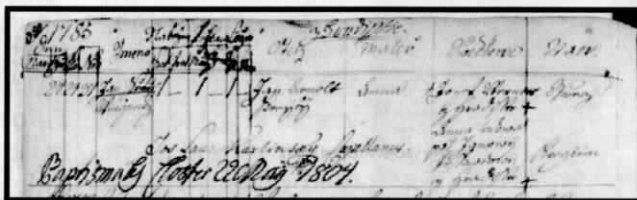

mnoha vlasteneckých a národních aktivit. Stál u založení pražské Měšťanské besedy v roce 1845, stejně jako u položení základního kamene Národního divadla v r. 1868. Ani v Praze nezapomínal na mládež a studenty, stále a rád se stýkal s nejoblíbenějším z nich, Karlem Jaromírem Erbenem. Do dějin se pak zapsal také jako kněz, jenž sloužil památnou mši na Koňském trhu, která stála na počátku svatodušních bouří v r. 1848. Na Miletín však nikdy nezapomněl a miletínští nezapomněli na Jana Arnolda. Dostával od nich zdravice ke svým životním jubileím, v roce 1865 jej jmenovali svým čestným občanem. On zase významně podpořil vybudování miletínské obecní knihovny. Svůj bohatý život završil 14. srpna 1872, kdy v Praze ve věku 87 let zemřel. Pohřben byl na Olšanském hřbitově (část III., odd. 8, čís. 9) vedle svého bratra Emanuela.

Po svém příchodu do Miletína se Jan Arnold bezpochyby seznámil s pamětní knihou svého předchůdce Ignáce Dominika Baudische. Zpočátku jí nevěnoval příliš pozornosti, avšak s tím jak přibývaly neshody s novým patronem, začal se obracet k historii a chápat Baudischovy problematické vztahy s vrchností v jiném světle. V roce 1827 počal do *Liber Memorabilium* občas sám také zapisovat a později si dal dokonce tu práci, že z farního archivu vyhledal všechny případy nsvárů miletínských farářů s vrchností a sepsal o nich do staré pamětnice samostatné pojednání. V jeho názvu (*Parochi Miletinensi viri dolorum*) použil Baudischův výraz „muž bolesti“ (*vir dolorum*), který posléze trpělivě přijal za svůj a občas používal až do konce svého života.

Na jaře 1830 navštívil Miletín profesor Josef Ladislav Jandera. Naposledy zde byl před dvanácti lety, když sbíral podklady pro svoji miletínskou monografii. Ta nyní měla jít do tisku a Jandera se

předtím rozhodl Miletín ještě jednou navštívit. Byl jistě mile překvapen, když se seznámil s novým farářem a zjistil, že se Jan Arnold zajímá o historii Miletína a dokonce pokračuje v zapisování do Baudischovy pamětní knihy. Poté co na počátku července 1830 vyšel Janderův *Uiber Miletin in Böhmen*, věnoval proto autor tři výtisky také Arnoldovi a vyzval jej, aby vytrval v zaznamenávání událostí významných pro Miletín i nově dohledaných historických zpráv. Sám Jandera plánoval do budoucna zpracování topografií dalších městeček a obcí z okolí a počítal s Arnoldem jako možným spolupracovníkem. Proto jej mimochodem také přesvědčil, aby své zápisy pořizoval v osvědčeném jazyku vzdělanců, tj. v němčině, a nikoliv v latině, o které Jandera

správně předpokládal, že bude pro jejich budoucí čtenáře těžko srozumitelná.

Jan Arnold si vzal Janderovy rady k srdci. A když v prosinci roku 1835 vydala královéhradecká biskupská konzistoř instrukci stanovující kritéria, podle nichž mají být nově vedeny farní pamětní knihy, založil zcela novou farní pamětnici. Pojal ji velkoryse, do provizorních desek připravil na tři sta půlarchů, plánovaná kronika tedy měla mít 1200 stran. Knihu nechal pevně svázat teprve farář Filip Šubrt a nejpozději tehdy byla také rozdělena do dvou svazků. Oba jsou dnes uloženy ve Státním okresním archivu v Jičíně (*Pamětní kniha - Gedenkbuch 1836 - 1920* a *Pamětní kniha 1835 - 1932*).

V úvodu napsaném počátkem roku 1836 se Arnold přihlásil ke svému předchůdci Ignáci Dominiku Baudischovi a k jeho pamětní knize *Liber Memorabilium*. Jako svého inspirátora pak uvedl Josefa Ladislava Jandera a připojil opis

osobního dopisu z roku 1830. A pak již přišla na řadu kronika samotná, kterou Arnold zřejmě plánoval rozdělit do tří věcných okruhů. Prvním mělo být popsání dosavadních miletínských dějin, druhý okruh měl být topografický. Pak již měly následovat kontinuálně psané výroční záznamy, ke kterým pravděpodobně počítal i starší knihu Baudischovu a tu pak paradoxně označoval jako druhý svazek farní pamětní knihy.

Na úvod popisu miletínských dějin použil povídku *Německý rytíř* (Bohuslav a Berta), opsanou z Hormayrova *Archivu für Geschichte* z roku 1824, které dodal na důvěryhodnosti připojeným opisem donační listiny z roku 1241, kdy paní Domaslava darovala Miletín Řádu německých rytířů. Pokračoval v podstatě opisem Janderovy monografie, kdy jednotlivé kapitoly doplňoval vlastními poznámkami a opisy některých dokumentů. Pozoruhodné (a vzhledem k výše uvedenému pochopitelné) jsou Arnoldovy příписы týkající se Falgů. Některé kontroverzní pasáže dokonce sám před svým odchodem z Miletína upravoval a přepisoval, jiné prostě přešel čistým listem papíru. Teprve později farář Filip Šubrt tato prázdná místa dopsal na základě informací dohledaných v miletínském farním archivu. Opis Janderovy monografie doplnil Arnold též o celou jednu kapitolu věnovanou rodu Cecinkarů z Bírnic.

Též topografickou část kroniky (přibližně od str. 115) Arnold převzal z Janderova *Uiber Miletin in Böhmen*. Zde však už více uplatnil vlastní text. Větší pozornost samozřejmě věnuje farnosti a kostelu, podrobně rozvádí původně stručný Janderův chronologický přehled miletínských farářů. Zvláštní pozornost (u Arnolda očekávanou) věnuje školám na farnosti a přidává též první soupis miletínských učitelů. Tím ovšem

se psaním končí, po dvou letech vedení kroniky opouští Jan Arnold Miletín. Na s. 177 nacházíme jeho zápis na rozloučenou, psaný lehce roztřesenou rukou: „*Jsem skutečně vir dolorum, muž bolesti, v plném smyslu. Mlčím, ale v duchu prosím Boha, aby odpustil mému nepříteli, a volám – žijte blaze!*“.

Odchod z Miletína byl pro Jana Arnolda skutečně přelomový. Už nikdy okolnosti, které k nucenému

odchodu vedly, nepustil z hlavy. Na sklonku života se k nim vrátil a podrobně je popsal ve svém rukopise *Bruchstücke aus meiner Leidensgeschichte* z roku 1864, který poté předal miletínskému farnímu archivu. Zatrpklý a přesto hluboký vztah k Miletínu jej nikdy neopustil, což je zřejmě i z toho, že svoji biografii dokončenou v roce 1870, která obsahuje převážně Arnoldovy vzpomínky na život v Praze a na revoluční rok 1848, s y m b o l i c k y věnoval právě miletínským farníkům (*Pamětní kniha pro obecenstvo farní osady Miletínské* – kde je rukopis v současnosti uložen není známo).

Pamětní kniha, kterou v Miletíně Jan Arnold založil, v š a k j e h o o d c h o d e m nekončila. Jejího vedení se velmi

svědomitě ujal Arnoldův miletínský nástupce Jan Černý. Pokračování opět rozčlenil do oddílů podle věcných hledisek (topografie, školy, dějiny farnosti) a do nich doplňoval pravidelné výroční zprávy. Mimořádné hodnotné je Černého vylíčení požáru Miletína v roce 1846.

Po smrti Jana Černého pořídil několik zápisů do knihy farář Augustin Buchtele, který byl prvním, kdo do ní psal výhradně česky. Nového kronikáře získala farnost však až v osobě faráře Filipa Šubrta, který do Miletína přišel v roce 1891. Nejen že nechal pamětnici konečně svázat, ale svým drobným a těžko čitelným rukopisem do ní pečlivě zaznamenával všechny význačné události až do roku 1927. Šubrtův nástupce Josef Janda popsal pouhé čtyři stránky a žádný z příštích farářů se už o farní pamětní knihu nezajímal. S Filipem Šubrtem tak historie miletínských farních kronik definitivně skončila.

autor článku: Jan Hlavatý

